

**Eduskunnan valtiovarainvaliokunnan hallinto- ja turvallisuusjaosto
Talousarvioesitys 2025**

Kysymykset ulkomaankauppa- ja kehitysministeri Taviolle (kirjallinen kuuleminen)

1. Ulkomaankaupan kehitysnäkymät muuttuneessa geopoliittisessa tilanteessa.

Suomen ulkomaankaupan kehitysnäkymät ja sitä kautta suomalainen hyvinvointi ovat vahvasti riippuvaisia kysynnän kehitymisestä vientimarkkinoillamme sekä tuotantopanosten saatavuudesta. Geopoliittiset muutokset ovat tuoneet mukanaan uusia riskejä ja ulkomaankauppamme kehitysnäkymien ennustetavuus on nykyisessä tilanteessa heikko. Kasvaneet jännitteet ovat johtaneet kansainvälisen kaupan ja investointien rajoitusten lisääntymiseen ja kotimaisen tuotannon suosimiseen monilla meillekin tärkeillä markkinoilla. Taustalla vaikuttaa heikko työllisyyskehitys erityisesti perinteisillä teollisuussektoreilla sekä kilpailu teknologiasta ja raaka-aineista. Protektionismin kasvu ja markkinoiden pirstoutumisen uhkaavat vahingoittaa Suomen kilpailukykyä, nostaa tuotantopanosten ja tuotteiden hintoja ja heikentää vientikilpailukykyämme.

Tilanteeseen tulee reagoida omaksumalla aiempaa kokonaisvaltaisempi ja strategisempi lähestymistapa kauppapolitiikkaan ja vienninedistämiseen. Keskeisiä tekijöitä ovat kumppanuuksien vahvistaminen EU:n yhteisen kauppapolitiikan ja vienninedistämisen keinoin sekä kriittisten riippuvuussuhteiden vähentäminen. Suomen kannalta on tärkeää, että uudessakin tilanteessa sekä maailmankauppa että EU:n kauppapolitiikka säilyvät mahdollisimman avoimina. Uusien markkinoiden avaaminen kauppasopimuksia solmimalla vahvistaa taloudellista turvallisuuttamme ja huoltovarmuuttamme sekä suomalaisyritysten vientiedellytyksiä ja toimitusketjujen toimintaa.

Samalla on tiedostettava, että valtion tukien ja epäterveen kilpailun lisääntyminen johtaa lisääntyvään paineeseen myös EU:ssa tuontia rajoittavien kauppapolitiittisten instrumenttien, kuten polkumyynti- ja tasoitustullien käyttämiseksi. Suomi suhtautuu tällaisiin rajoituksiin kriittisesti, sillä niiden käyttö lisää vastatoimien ja kauppasuhteiden negatiivisen kierteen mahdollisuutta johtaen myös suomalaisyritysten kannalta kielteisiin seurauksiin vientimarkkinoilla. Samalla EU:lla tulee olla tarvittavat keinot reagoida siihen, jos kauppakumppanin antamat valtion tuet johtavat epäreiluun ja vahingolliseen tilanteeseen EU-markkinoilla.

Geopoliittisten jännitteiden aikana tulee kumppanuuksia ja yhteistyötä samanmielisten maiden kanssa tiivistää Maailman kauppajärjestön WTO:n puitteissa, alueellisesti ja kahdenvälisesti. Panostuksia tarvitaan erityisesti tulevaisuuden uusille kasvumarkkinoille, jotka monilta osin sijaitsevat kehittyvissä maissa. Aasian ja Tyynenmeren alueen poliittinen ja taloudellinen painoarvo jatkaa kasvuaan strategisen kilpailun kiristyessä sekä tuotannon ja kulutuksen painopisteen siirtyessä kohti Aasiaa. Keskeistä on myös esimerkiksi edistää taloudellisia kumppanuuksia, kauppaa ja investointeja Afrikan maiden kanssa.

2. Tilannekatsaus vienninedistämistoiminnasta ja toimintojen uudistamisesta.

Ulkomaankauppa on suomalaisen yhteiskunnan ja hyvinvoinnin kivijalka. Kauppa luo vaurautta, vaikutusvaltaa ja turvallisuutta. Yksi hallituksen tärkeimmistä tavoitteista kauppapolitiikassa on panostaa viennin ja investointien edistämiseen ja tukea suomalaisten yritysten sijoittumista kasvaville markkinoille.

Tällä hetkellä vienninedistämistä hoidetaan ulkomailla ulkoministeriön edustustoverkostossa ja Business Finlandin verkostossa. Verkostoilla on päällekkäistä hallintoa, erillisiä tiloja ja kaksi johtamisjärjestelmää. Työllisyyden ja yrittäjyyden ministerityöryhmä linjasi 14.6.2024 Team Finland –verkostojen johtamisrakenteen uudistamisesta kotimaassa sekä Business Finlandin ulkomaantoimintojen integroinnista ulkoasiainhallintoon. Uudistus toteutetaan tiiviissä yhteistyössä elinkeinoelämän kanssa. Jatkossa ulkomaanverkoston päällekkäisyydet puretaan ja vienninedistämislle asetetaan yhdet yhteiset tavoitteet ja strategiat, mikä tehostaa toimintaa. On tärkeää, että yhtäältä kotimaan ja toisaalta ulkomaanverkon vienninedistämistoimet muodostavat saumattoman kokonaisuuden.

Team Finland –uudistukseen nimetyn selvityshenkilö Elina Björklundin ja hänen tukenaan toimivan työryhmän työskentely on edennyt aikataulussa. Työ on määrä saada valmiiksi tammikuun 2025 loppuun mennessä. Budjettiriihessä tehty päätös, jonka mukaan Business Finlandin ulkomaantoimintojen budjet-tirahoitus siirretään ulkoministeriön hallinnonalalle vuoden 2025 alusta, on huomioitu työryhmän työssä. Ulkomaantoimintojen siirron ajankohtaan tulee vaikuttamaan myös siirron muoto. On tärkeä pohtia erilaisia väliaikaisjärjestelyjä, jotka turvaavat palveluiden jatkumisen yrityksille keskeytyksettä. Ulkoministeriön tavoitteena on huolellisesti valmisteltu ja harkiten toteutettu integraatio.

Ulkomaantoimintojen rahoituksen osalta syyskuun budjettiriihessä tehdyn päätöksen toimeenpanon valmistelut on aloitettu määrärahan siirtämiseksi työ- ja elinkeinoministeriöltä ulkoministeriölle vuoden 2025 täydentävän talousarvioesityksen yhteydessä. Määrärahan siirrossa edetään kaksivaiheisesti. 1.1.2025 ulkoministeriölle siirtyvä määräraha kattaa vain Business Finlandin ulkomaanverkon osuuden. Kotimaasta käsin hoidettavien ulkomaantoimintojen tuki-, ydin- ja ohjaustoimintojen määrärahasiirrot valmistellaan, kun siirrettävät toimintasisällöt on määritelty riittävästi määrärahasiirtoja varten. Toisen vaiheen määrärahasiirrot on suunniteltu tehtäväksi vuoden 2025 lisätalousarviossa. Lopullinen ulkomaantoimintojen yhdistäminen vie aikaa, ja siihen päästäneen joko vuoden 2025 tai vuoden 2026 aikana riippuen integroinnin eri vaiheiden ratkaisutavoista ja aikatauluista.

Uudistuksesta aiheutuu lyhyellä aikavälillä kuluja, mutta arvion mukaan keskipitkällä ja pitkällä aikavälillä integraatiosta saavutettavat säästöt ylittävät nämä selvästi.

3. Kehitysyhteistyömäärärahojen riittävyys ja kohdistaminen. Mistä rahoitusta poistuu? Painopisteiden muutokset.

TOIMINNAN PAINOPISTEET

- Kehityspolitiikan painopisteitä ovat naisten ja tyttöjen aseman, itsemääräämisoikeuden sekä seksuaali- ja lisääntymisterveyden vahvistaminen, joka on keskeistä myös väestönkasvun hillinnässä, sekä koulutus ja ilmastotoimet.
- Suomen kehitysyhteistyön painopistettä siirretään pois kahdenvälisistä valtioiden välisistä maa-ohjelmista kotimaisten kansalaisjärjestöjen kehitysyhteistyöhön. Kotimaisten järjestöjen mahdollisuuksia kansainvälisen rahoituksen (esim. EU, YK, säätiöt) hankintaan sekä monitoimijahankkeisiin osallistumiseen vahvistetaan.
- Rahoitusta jatketaan Suomen kannalta keskeisille YK-järjestöille, erityisesti UN Womenille ja UNFPA:lle.
- Kokonaisvaltainen tavoite on kaupan ja kehityksen tiiviimpi linkittäminen. Kansainvälisten taloussuhteiden ja kehitysyhteistyön selonteon mukaisesti kehitysyhteistyössä keskitytään yhä enemmän kauppaa tukevaan kehitysyhteistyörahoitukseen. Suomi edistää molempia osapuolia hyödyttäviä kaupallisia mahdollisuuksia kehittyvien maiden kanssa.
- Kansainvälisten taloussuhteiden ja kehitysyhteistyön selonteon mukaisesti kehitysyhteistyössä keskitytään yhä enemmän kauppaa tukevaan kehitysyhteistyörahoitukseen. Suomi edistää molempia osapuolia hyödyttäviä kaupallisia mahdollisuuksia kehittyvien maiden kanssa.
- Suomi ajaa tavoitteitaan myös EU:n kehityspolitiikassa, kansainvälisissä kehitysrahoituslaitoksissa ja YK-järjestöissä. Suomi edistää tehokkaasti suomalaisten yritysten osallistumista EU:n Global Gateway -aloitteen puitteissa rahoitettaviin investointihankkeisiin.
- Suomalaisten yritysten toimintamahdollisuuksia kehitysmaissa sekä yritysten edellytyksiä hakea rahoitusta YK:lta, EU:lta ja kehitysrahoituslaitoksilta edistetään ja lisätään suomalaisten yritysten osallistumista kehitysyhteistyöhön ja kehityssijoituksiin.
- Kehitysrahoituksen eri muodot täydentävät toisiaan. Tuloksellisen kehityspolitiikan saavuttamiseksi tarvitaan sekä lahjamuotoista että laina- ja sijoitusmuotoista kehitysrahoitusta.
- Yksityisen sektorin suomalaisyrityksille kohdennetusta rahoituksesta ei leikata.
- Suomen kehitysyhteistyö on ehdollista omien kansalaisten vastaanottamiselle ja kansainvälisen sääntöperusteisen järjestyksen tukemiselle. Suomi ei jaa kehitysapua hallinnoille tai toimijoille, jotka tukevat Venäjän hyökkäyssotaa Ukrainassa.
- Suomen vankkumaton tuki Ukrainalle näkyy myös kehityspolitiikassa. Ukraina on Suomen tärkein kehitysyhteistyön kumppanimaa, tuen ollessa vähintään 58 miljoonaa euroa vuodessa.
- Kehitysyhteistyövarojen käyttöä valvotaan tehokkaasti. Mikäli väärinkäytöksiä havaitaan, tämä johtaa tuen leikkaamiseen tai lakkauttamiseen ja mahdollisuuksien mukaan takaisinperintään.
- Kevään 2024 kehysriihen lisäsopeutus päätösten jälkeen joudutaan säästöjä kohdentamaan myös prioriteetteihin, kuten humanitaariseen apuun.

SUOMEN JULKISEN KEHITYSYHTEISTYÖN MÄÄRÄRAHOJEN SOPEUTTAMISET 2024-2028

Hallitusohjelma:

- Hallitusohjelmassa kehitysyhteistyömäärärahoihin sovittiin merkittävät vähennykset. Vähennykset toteutettiin teknisestä kehyksestä, ts. hallitusneuvottelujen aikaan voimassa olleesta kehystasosta. Vähennykset kohdennettiin hallitusohjelmassa koko kehyskaudelle 2024-2028. Yhteensä vähennykset olivat 790 MEUR varsinaisen kehitysyhteistyömomentin osalta sekä 240 MEUR kehityspoliittisen lainojen ja sijoitusten osalta. Hallitusohjelmassa lisäksi lisättiin uusi Tuki Ukrainalle -momentti, jolle myönnettiin 58 MEUR vuosittain. Momentin toiminta on täysimääräisesti kehitysyhteistyökelpoista.

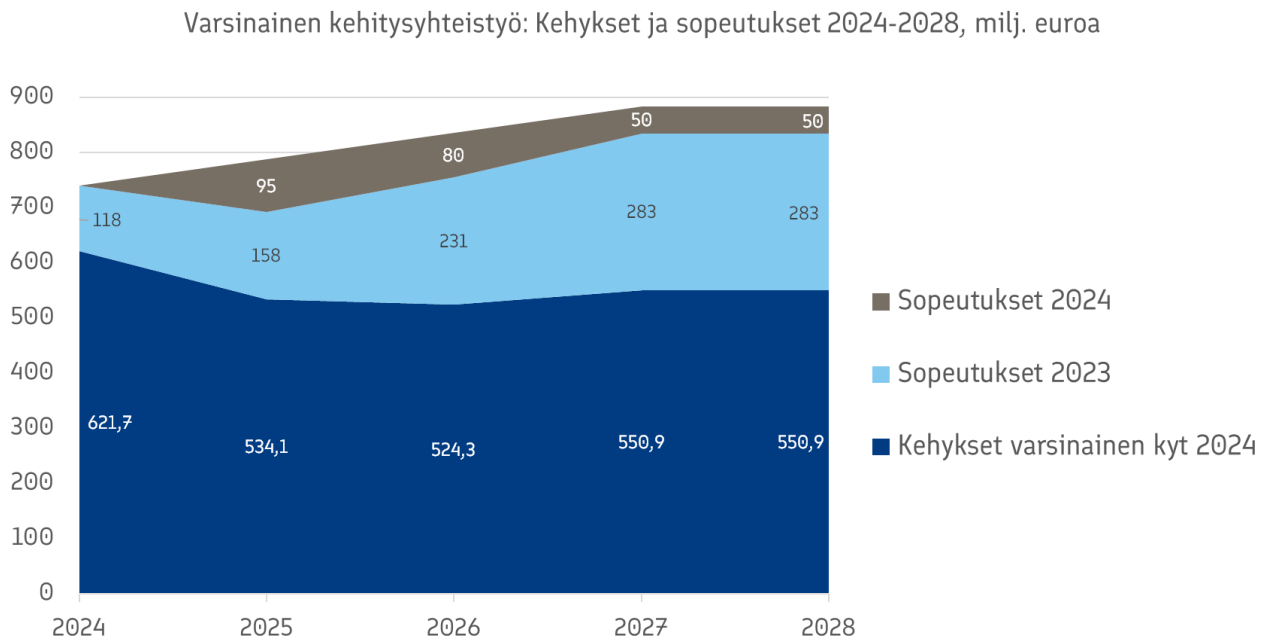
Kehysriihi 2024:

- Kevään 2024 kehysriihessä hallitus päätti uusista, merkittävistä leikkauksista kehitysyhteistyömäärärahoihin. Varsinaisen kehitysyhteistyömomentin määrärahaan tehtiin 50 MEUR uusi vuotuinen vähennys vuosille 2025-2028. Lisäksi Finnfundin pääomakorotukselle tehtiin 5 MEUR vuosittainen vähennys. Vuodelle 2025 kohdennettiin lisäksi 45 MEUR vähennys, jolloin vuodelle 2025 vähennys on yhteensä 95 MEUR. Vuodelle 2026 lisäksi 30 MEUR vähennys eli yhteensä 80 MEUR vastaavasti. Lisäksi momentin sisällä allokoidaan uudelleen 10 MEUR kansalaisjärjestöjen käyttösuunnitelmakohdalle. Kehysriihen päätökset on huomioitu talousarvioesityksessä 2025.

Sopeutettujen momenttien määrärahat:

	2024	2025	2026	2027	2028
<u>Varsinainen kyt.momentti</u>	621,7	534,3	524,3	550,9	550,9
<u>Ukrainan erillismomentti</u>	58,0	47,9 ¹	47,9	47,9	47,9
<u>Keh.pol. laina- ja sijoitusmomentti</u>	70,0	70,0	70,0	70,0	70,0
<u>Finnfundin pääoman korottaminen</u>	10,0	5,0	5,0	5,0	5,0

1. Julkisen talouden suunnitelma vuosille 2025-2028: Tuki Ukrainalle -momentille osoitetaan 47,9 milj. euroa vuodessa, missä on laskua 10,1 milj. euroa vuodessa edellisestä kehyspäätöksestä. Lasku aiheutuu rahoituksen siirrosta Euroopan jälleenrakennus- ja kehityspankin (EBRD) pääoman korottamiseen. Pääomankorotus on EBRD:n puolelta sidottu Ukrainan tukemisen jatkamiseen sodan aikana sekä Ukrainan jälleenrakennuksen rahoittamiseen.

Yhteenvetokuvaaja:**4. Miltä kehitysyhteistyörahoituksen kokonaisuus näyttää?**

Suomen julkisen kehitysyhteistyön arvioidaan olevan kokonaisuudessaan yhteensä 1,064 miljardia euroa. Valtion arvioidaan kohdistavan kehitysyhteistyöhön noin 0,36 prosenttia bruttokansantulosta vuonna 2025.

24.30.66 Varsinainen kehitysyhteistyö

- Ulkoministeriön hallinnoimaan varsinaiseen kehitysyhteistyöhön ehdotetaan myönnettäväksi 534 miljoonaa euroa määrärahaa ja 626 miljoonaa euron sitoumusvaltuuksia, jotka tuovat ennustettavuutta menoihin vuoden 2025 jälkeisille vuosille.
- Kansalaisjärjestöjen kehitysyhteistyön käyttösuunnitelmakohdan osuus nousee yli 18 prosenttiin vuonna 2025.
- Suomi jatkaa humanitaarisen avun antamista painottaen kaikkein haavoittuvimpien auttamista.
- Keskeisten YK-järjestöjen tukea jatketaan, joista suurimmat YK:n väestörahoisto UNFPA, tasa-arvojärjestö UN Women ja lastenrahoisto UNICEF.

24.30.67 Demokratia- ja oikeusvaltiotuki

- Demokratia- ja oikeusvaltiotukeen esitetään noin 2,954 miljoonaa euroa.

- Määrärahaa saa käyttää valtionavustusten maksamiseen ulkoministeriön toimialaan liittyville demokratia- ja oikeusvaltiokehitystä edistäville toimijoille kuten esim. Demo Finlandille ja Helsingin yliopiston yhteyteen perustetulle Oikeusvaltiokeskukselle.

24.30.68 Kehitysyhteistyön yhteistoimintahankkeet

- Kehitysyhteistyön yhteistoimintahankkeiden menojen budjetointia varten esitetään perustettavaksi uusi momentti, jonka määrärahaksi esitetään 14,081 milj. euroa.
- Ulkoministeriön hallinnoiman EU komission yhteistyöhankkeiden määrä on voimakkaassa kasvussa (vertaa 2024 volyymi 6,9 milj. euroa).
- Määrärahaa saa käyttää ministeriön ja muiden kehitysyhteistyön avunantajamaiden ministeriöiden, edustustojen tai virastojen sekä ODA-kelpoisten kansainvälisten järjestöjen ja Euroopan unionin toimielinten yhteistoimintahankkeiden menojen maksamiseen niistä saatujen tulojen puitteissa.

24.30.69 Tuki Ukrainalle

- Ukraina on hallituskaudella Suomen suurin kehitysyhteistyön kumppanimaa.
- Tuki Ukrainalle -momentille ehdotetaan yhteensä 47,276 miljoonaa euroa.
- Myös Ukrainaan kohdennetaan merkittävästi humanitaarista apua, lähtökohtaisesti noin 20 miljoonaa euroa vuodessa.

24.30.88 Finnfundin pääoman korottaminen

- Momentille esitetään 5,0 milj. euroa uusien osakkeiden merkitsemiseen.
- Lisäsäästöinä vuoden 2024 kehyspäätöksessä määrarahasta on vähennetty 5,0 milj. euroa.
- Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

24.30.89 Kehityspoliittiset lainat ja sijoitukset

- Kehittyvien maiden tukemista laina- ja sijoitusmuotoisella kehitysyhteistyörahoituksella ehdotetaan jatkettavaksi 68,73 miljoonalla eurolla.
- Määrärahaa saa käyttää finanssisijoituksiin osana Suomen kehitysyhteistyötä.
- Määräraha on tarkoitus käyttää kohteisiin, jotka kansantalouden tilinpidossa eivät lisää valtiontalouden alijäämää ja joilla on palaumaodote.
- Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

5. Miten YK-järjestöjen rahoitus muuttuu vuoteen 2024 verrattuna?

Hallitusohjelman myötä rahoitus on keskitetty kolmelle keskeiselle YK-järjestölle, v. 2024 määrarahatsojen ollessa seuraavat: YK:n väestörahoisto UNFPA 25 MEUR, tasa-arvojärjestö UN Women 19 MEUR ja

lastenrahasto UNICEF 7 MEUR. Kehysriihen leikkausten myötä tasoa joudutaan entisestään hieman laskemaan, mutta v. 2025 budjetti on valmisteltu siten, että taso säilyisi mainittujen kolmen järjestön osalta lähellä tämän vuoden tasoa. Lisäksi Suomi tukee v. 2024 YK:n ympäristöohjelma UNEPin ympäristörahastoa (1,5 MEUR) sekä YK:n kehitysohjelma UNDP:tä pienimuotoisesti. Yleisavustusten lisäksi Suomi rahoittaa YK-järjestöjen toimintaa maakohtaisesti kehitysyhteistyön maaohjelmien puitteissa. Suomen rahoitus YK-järjestöille tulee kuitenkin laskemaan, kun huomioon otetaan kokonaistason lasku ja maaohjelmiin kohdistuva erityissopeutus.

6. Miten kehitysyhteistyömäärärahojen ehdollistaminen omien kansalaisten vastaanottoon ja tuen jakamatta jättäminen Venäjän hyökkäyssotaa tukeville hallinnoille ja toimijoille etenee?

- Hallitusohjelman mukaisesti maa- ja aluekohtaisista kehitysyhteistyömäärärahoista ei tueta hallintoja tai toimijoita, jotka tukevat Venäjän hyökkäyssotaa Ukrainassa.
- Suomen kehitysyhteistyö on ehdollistettu omien kansalaisten vastaanottamiselle ja kansainvälisen sääntöperusteisen järjestyksen tukemiselle. Kansainvälisten taloussuhteiden ja kehitysyhteistyön selonteon mukaisesti maakohtaisia kehitysyhteistyöhankkeita suunnitellaan tarveharkintaisesti niin, että palautusten kannalta oleellisten ohjelmien ja hankkeiden toteutuminen kytketään toimivien ja kestävien paluuratkaisuiden edistymiseen.
- Somalian kahdenvälinen maaohjelma (maa- ja aluekohtaiset kehitysyhteistyömäärärahat) on ehdollistettu omien kansalaisten vastaanottamiselle ja kansainvälisen sääntöperusteisen järjestyksen tukemiselle. Somalia on johdonmukaisesti tukenut linjaamme Venäjän Ukrainaan kohdistaman hyökkäyssodan kontekstissa. Somalian kanssa käydään vuoropuhelua UM-SM -yhteistyössä sovituin askelmerkein kansalaisten takaisinottojen edistämiseksi. Palautukset Somaliaan eivät ole toistaiseksi edenneet ja siksi UM ei ole tehnyt uusia maaohjelmahankkeita koskevia rahoituspäätöksiä nykyisen hallituskauden aikana.
- Irakin kanssa takaisinottoyhteistyö sujuu kohtuullisesti. Maa- ja aluekohtaisista kehitysyhteistyömäärärahoista on tehty päätös rahoittaa Irakissa yhteensä 4,5 miljoonalla eurolla kansainvälisen siirtolaisuusjärjestö IOM:n kolmivuotista hanketta, joka tukee maan sisäisten pakolaisten ja paluumuuttajien, erityisesti naisten, toimeentulon edellytyksiä.

7. Talousarvioesitystä täydentävän esityksen ennakointi vastualueen osalta.

Team Finland

Työllisyyden ja yrittäjyyden ministerityöryhmä on 14.6.2024 linjannut Team Finland -verkoston johtamisrakenteen uudistamisesta kotimaassa sekä Business Finlandin ulkomaantoimintojen integroinnista ulkoasiainhallintoon. Hallitus on 3.9.2024 linjannut, että se sitoutuu turvaamaan riittävät voimavarat suomalaisyritysten kansainvälistymistä ja vientiä edistävälle Team Finland -ulkomaanpalveluille. Busi-

ness Finlandin ulkomaantoimintojen budjettirahoitus suunnitellaan siirrettävän työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalalta ulkoministeriön hallinnonalalle vuoden 2025 alusta. täydentävän talousarvion yhteydessä. Siirto toimeenpannaan täydentävän talousarvion yhteydessä.

Vientivalvonta

Asetus ulkoasiainhallinnon suoritteiden maksullisuudesta vuonna 2025 on tällä hetkellä lausuntokierroksella 28.10. saakka. Siinä esitetään, että käsittelymaksu peritään koskien yksittäislupia, koontilupia, ennakkotietopäätöksiä sekä valvonnanalaisuustiedusteluja, joita ulkoministeriön kansainvälisen kaupan osaston vientivalvontayksikkö myöntää. Nykyisellään käsittely on yrityksille maksutonta.

Kehityspolitiikan sektorilta ei ole täydennysesityksiä talousarvioon.

8. Vastuualueen kipupisteet talousarvioesityksessä.

- Business Finlandin ulkomaantoimintojen UH-integroinnin pidemmän aikavälin resurssitarpeet ovat vielä täsmentymättä.
- Mahdollisella vientilupahakemuksen käsittelymaksulla voi olla vaikutusta yrityksille. Osissa vientejä käsittelymaksu ylittää viennin arvon eikä kannusta yritystä osallistumaan vientiprojekteihin. Lisäksi käsittelymaksu lisää yritysten ja lupaviranomaisen hallinnollista taakkaa.
- Hallituskauden leikkaukset ovat vaikuttaneet merkittävästi ulkoministeriön hallinnoiman varsinaisen kehitysyhteistyömäärärahojen suunnitteluun. Suomen mahdollisuudet saavuttaa kansainvälinen sitoumus kohdentaa 0,7% BKTL:stä kehitysyhteistyöhön ja 0,15-0,2 % BKTL:stä vähiten kehittyneille maille on entistä epätodennäköisempää saavuttaa.
- Mahdolliset lisäleikkaukset vaikuttaisivat negatiivisesti Suomen kansainväliseen uskottavuuteen ja ulkopoliittiseen vaikuttavuuteen sekä mahdollisuuteen käyttää selonteiden mukaisesti kehityspolitiikkaa kiinteänä osana Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa.